

(«Не було вже нікого, хто любив тебе») [2, с. 8], або коли людина зображується під великою вагою власного хреста: *Вже скоро й твій хрест зів'яне й осунеться, Тягтимеш його, мов пожежний шланг...* («НЕП») [2, с. 37].

Символічним є образ Голгофи як місця смерті, що чекає на кожного: *Сходячи по шпалах на свою Голготу, Ступаючи вперед важко, обачно, Вбачаючи навколо юрбу голодну...* («НЕП») [2, с. 37]. Однак автор натякає нам на те, що кожен має свою гору: хтось слави, хтось смерті. І як вираження невмирущої надії на спасіння людини в бурхливому, хаотичному, сучасному, бездуховному світі – віра в те, що гірка чаша оміне людство, як і в Жадановій інтерпретації біблійної легенди: *Ісус страшиється і жахається, що ця чаша його проминула* («bodywork») [2, с. 60].

Сакральне в поетичному доробку С. Жадана, що цілком відповідає його індивідуальному стилю, відверто іронічно протиставляється профанному, однак профанному – не просто побутово-людському, а гріховному, низькому, зогидженому. Здається, поезія в Жадана без іронічної маски не можлива, проте, що значить маска, коли уста говорять правду?

Творчість С. Жадана, його ідіостиль цілком вписується в постмодерну естетику, яка, як відомо, «ґрунтується на всезагальній критиці таких фундаментальних понять, як історичний прогрес, Божественний першопочаток, цілеспрямованість, структура, знак, час, простір, метафізичний дискурс взагалі (каузальність, ідентичність, істинність) та заперечує будь-які теорії та погляди, що претендують на одноосібну репрезентацію істини, чим виводить естетичні, етичні, історичні цінності на якісно новий рівень» [1, с. 109].

Не обмежена жодними мовно-естетичними рамками стилістика «стьобу» дає змогу авторові виявити своє, хай і відмінне від усталеного і не завжди зрозуміле та прийнятне, надто знижене, але в чомусь і правдиве бачення людини-сучасника. Бо: *Ще існує відчуття, Що все гаразд, та до пуття Це відчуття ні я, ні ти В собі не можемо віднайти, Тому сприймаємо життя З відсутністю мети* («Цитатник») [2, с. 42].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гутнікова Т. Ю. Іронія як маркер постмодерного тексту (на прикладі романів Ю. Андруховича, О. Забужко, Ю. Іздрика, О. Ульяненка) / Т. Ю. Гутнікова // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – №3 (214). – 2011. – Ч. II. – С. 109–115.
2. Жадан С.В. Цитатник / [післямова Ю. Андруховича; Худож. Оформлювач І. В. Осипов]. – Харків : Фоліо, 2006. – 215 с.
3. Мисько І.Р. Сакральні лексеми у творчості Юрія Клена (на прикладі функціонування агонімів) / І. Р. Мисько // Лінгвістика. – 2013. – №1 (28). – С. 130–140.
4. Набитович І.Й. Універсум сасгун'у в художній прозі (від Модернізму до Постмодернізму): Монографія / І.Й. Набитович. – Дрогобич – Люблін : Посвіт, 2008. – 600 с.
5. Юнг К.Г. Архетип і символ / К. Г. Юнг. – М. : Ренесанс, 1991. – 425 с.

Кадиляк Л.

Науковий керівник – доц. Петришина О. І.

РЕЛІГІЙНА ЛЕКСИКА У ТВОРЧОСТІ БОРИСА ОЛІЙНИКА (НА МАТЕРІАЛІ ЗБІРКИ «ТРУБИТЬ ТРУБІЖ»)

Мова – невід'ємна частина духовності, її основотворчий чинник. Сакральна сутність мови закладена у Святому Письмі: «Споконвіку було Слово, із Богом було Слово, і Слово було Бог. З Богом було воно споконвіку» [1, с. 234].

Проблема відбиття в мові релігійної дійсності вирішується багатьма лінгвістами в основному з початку 90-х рр. ХХ ст. через причини нелінгвального, ідеологічного характеру. Так, різні аспекти функціонування конфесійного (релігійного) стилю, особливості релігійної термінології стали предметом дослідження таких учених, як: Н. Бабич, С. Біблої, І. Бочарової, О. Горбача, В. Німчука, О. Петришиної, Н. Піддубної, В. Політила, Н. Пуряєвої, І. Огієнка, Я. Рудницького, М. Скаб, О. Тодор І. Черненко та ін. Незважаючи на низку лінгвістичних праць окресленої тематики, цей мовознавчий напрям залишається відкритим для наукового осмислення. Актуальність нашого дослідження пов'язана з особливостями функціонування релігійно маркованої лексики в художньому мовленні, зокрема відсутністю досліджень релігійної термінологіки у художньому доробку Бориса Олійника.

Мета нашої роботи – описати семантико-стилістичні особливості релігійної лексики в поезіях Б. Олійника (на основі збірки «Трубить Трубіж»).

Релігійну лексику розуміємо як сукупність лексем, які виражають предмети, процеси, поняття, пов'язані із духовним життям та світобаченням людей і є однією із підсистем літературної мови.

Питання відбиття в мові духовної сутності людини неможливе без вивчення взаємозв'язку мови та релігії. Як зазначає Н. Піддубна: «Серед сучасних досліджень, які демонструють науковий підхід до цієї проблеми, виокремлюються роботи, в яких українська релігійна лексика розглядається як складова української термінологічної системи» [4, с. 4].

У класифікації релігійних понять І. Черненко визначено такі лексико-семантичні групи: духовенство, «люди церковні», організація парафії; поняття, пов'язані з церквою (храмом) та її спорядженням; одяг церковників, ризи; терміни, пов'язані зі Святими Тайнами, обрядами; назви церковних свят і богослужбових книг; номінації Божих осіб; абстрактні релігійні назви [5, с. 281].

Цікавими видаються міркування Л. Л. Шевченко, яка в лексичі релігійного стилю вирізняє «слова для найменування Бога та явищ потойбічного світу (Небесний Отець, Божий Син, Святий Дух, Спаситель,

Царство Боже, рай, вічне життя, небеса, сатана, демони), стосунків людини і Бога (вірувати, молитись, заповіді, воскресіння, покаяння, вилуплення, праведні, грішні, благодать) та ін.» [6, с. 284].

Релігійна лексика у поезіях Борис Олійник представлена здебільшого у складі розгорнутих метафор, епітетів, біблійних висловів, наприклад: *І стає на коліна і небові молитися* [2, с. 55]; *...А станції все минаються, / Як мода на френчі потерті, ... На духа, отця і сина, / І навіть на вбивцю Кеннеді* [2, с. 188].

Варто відзначити, що з-поміж усіх груп аналізованої лексики найбільшою є найменування Бога та Богоматері: *Бог, Всевишній, Син Божий, Богородиця, Пречиста, Спас* та ін. Тому у вираженні духовності українського народу як невід'ємної складової націотворення, майже у кожному «маніфесті» автор використовує ці власні назви, наприклад: *З ікони одсахнулась Божа Мати, / Від нього затуливши немовля* [2, с. 23]; *Відпусти гріхи. Великий Боже, / Пройдами ошуканому люду...* [1, с. 21]; *...Не прости їм, Господи, - прошу я!* [2, с. 22]; *От вона йде. Скромність сама. / Ну абсолютно – пречиста з ікони* [2, с. 160].

Актуалізуючи духовні проблеми сучасного суспільства, поет вдається до інтерпретації біблійних сюжетів, тому численними є найменування біблійних персонажів, як-от: *Отче, у Триєдності Єдиний, / Що послав Спасителя на скруху, / На валу, при Церкві Десятинній, / уповаю на твою потугу* [2, с. 21]; *Перейшли у Апостоли учні Христа, / Запаливши світильники віри* [2, с. 13].

Борис Олійник номінацію Божих осіб використовує, насамперед, у звертаннях, наприклад: *Відпусти гріхи, Великий Боже* [2, с. 21], часто релігійні лексеми набувають додаткових семантичних відтінків у складі художніх засобів, як-от: *... І монастир - як оберіг козацький...* [2, с. 30]; *А може б, дати серцю одійти/ Від мінбища коровами на стягу?* [2, с. 26].

Окрему групу становлять релігійні слова та словосполучення, що називають приміщення для релігійних обрядів і богослужінь та їх частини. У збірці «Трубить Трубіж» з-поміж них варто виділити ґерміноназви, пов'язані із найменуванням церкви (храму) та її складових частин: *Отчі святині споганені, / Храми сплюндровані вщерть* [2, с. 5]; *Ізняли Його страдницьке тіло з хреста...* [2, с. 12]; *Били у церквах святі ікони / І сукали дулі в небесі* [2, с. 17]. Ліричний герой Олійника виводить образ храму та його атрибутики на передній план для зображення всеохоплюючої прагматичності картини дійсності у сучасному суспільстві. Храми як втілення дому Бога, дому віри мають бути святинями кожного українця, а не місцем для профанних торгів та інтересів.

Важливе місце в поетичних текстах митець відводить терміноназвам, які пов'язані із Святими Тайнами. Ці лексеми в аналізованих поетичних контекстах виражають своє символічне значення, наприклад: *- Отче! Невже не обійде мене / Чаша сія... / від Тебе?!* [2, с. 10]. У цьому прикладі лексему *Чаша* вжито у значенні доля, випробування від Господа.

Смисловий акцент у поезіях зміщено на роль Вседержителя. Загалом автор досягає цього на основі поетичного осмислення епізодів Святого Письма, використовуючи відповідні лексеми, наприклад: *Вже таємна вечеря йшла до кінця, / Коли, гостро відчувши колючча/ Від болючих тернин рокового вінця, / Він удруге сповідався учням* [2, с. 13]. Уривок із Біблії, переосмислений на художньому ґрунті, якому надано нового значення, яке тісно пов'язане із людською особистістю, людською сповіддю. *- Вже недоуго... / До Страшного Суду* [2, с. 14]. Автор вказує на неминучість розплати кривдників всього українського, тому вводить такий символ як *Страшний Суд*, що знаменує Друге Пришестя Ісуса.

Отже, у ході дослідження було виявлено, що найбільш репрезентативною лексико-семантичною групою релігійної лексики є теоніми, тобто імена на позначення Божих осіб. Збірку «Трубить Трубіж» можна назвати «авторським молитовником», адже кожний вірш містить у собі духовну наснагу, невіддільну від релігійного начала. Релігійні лексеми аналізованої збірки глибше розкривають внутрішній світ поета, підкреслюють його тісний зв'язок з Богом і є важливою ознакою його зрілого світобачення. Особистість Бориса Олійника не є однозначною і викликає багато запитань, зокрема тому, що протягом свого життя поет був прихильником комуністичної ідеології. Збірку «Трубить Трубіж» написано у зрілому віці, коли переосмислюється життя, коли автор шукає відповіді на важливі запитання і несподівано знаходить їх у вірі, в християнській філософії. Напевно, саме у цей час він намагається знайти себе і знаходить віру у Бога. Тому цю збірку вважаємо своєрідною сповіддю, в якій митець ділиться не тільки власними духовними переживаннями, а й переживаннями за духовність свого народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Новий Завіт. Святе Письмо / [за редакцією Т. Барщевського]. – Львів, 2006. – 694 с.
2. Олійник Б. Трубить Трубіж. Вірша та поеми / Б. Олійник. – К. : Оріяни, 1998. – 216 с.
3. Павлова І. Мовні засоби організації проповідей митрополита Іларіона „Навчаймо дітей своєї української мови” / І. Павлова // Християнство й українська мова: [матеріали наукової конференції], Київ, 5-6 жовтня 2000 року/ Відп. ред. В. Німчук. – Львів : Видавництво Львівської Богословської Академії, 2000. – С. 462-470.
4. Піддубна Н. В. Формування номенклатури назв релігійних споруд в українській мові : Автореферат дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. – Харків, 2000. – 20 с.
5. Черненко І. Лексико-семантичні групи церковно-релігійних термінів у «Російсько-українському словнику наукової термінології». – Львів, 1998. – С. 280-287.
6. Шевченко Л. Л. Конфесійний стиль / Л. Л. Шевченко // Українська мова : [енциклопедія / редкол. Русанівський В. М. (співголова), Тараненко О. О. (співголова), Зяблюк М. П. та ін.]. – 3-є вид., зі змінами і доп. – К. : Вид-во «Укр. енцикл.» ім. М. П. Бажана, 2007. – С. 284.